

Az ókori India és a buddhizmus

India földrajzilag zárt, egységes. Természetes határai (pl. a Himalája) teljesen elzárták a külvilágtól. India nagyot fejlődött önmagában is, de a viszonylagos elzárttság miatt az európai civilizációhoz képest megtorpant.

□

A mai indiai lakosság nagyon tarka. Az első indiai kultúrát a dravidák, vagy melanoindusok és a munda törzsek alkották, akik kr. e. 4000 körül telepedtek le az Indus völgyében. Növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoztak.

Civilizációjuk fénykora kr. e. 2500-1500-ig tehető, amikor is fejlett kereskedelmi kapcsolatokat folytattak főleg Mezopotámiával. Keleti típusú városállamokban laktak, legjobban feltárt hely Harappa és Mohendzso-daro. Ismerték az írást. Írásuk az egyiptomihoz hasonló hieroglif képírás volt.

Kr.e. 1500 körül nehézségek merültek fel az állam életében:

- az Indus áradásai;
- az indoeurópai árják beáramlása a Dekkán-félszigetre az Észak-nyugat felőli Hindu-kus és Pamír hegységből.

Az árják őshazája feltehetőleg a Dnyeper és a Volga köze volt. Az árja szó eredetileg idegent, külföldit jelentett, de az idők során átalakult előkelővé, felsőbbrendűvé, - ami többek között az óir aire (szabad nemes), vagy a hettita ara (egyenrangú, nemesember) szóból alakulhatott ki - arra vezethető vissza, hogy rövid idő alatt az árják nemhogy beolvadtak a dravida lakosságba, de még a vezető szerepet is megszerezték. A dravidák viszont megőrizték hagyományait és nyelvüket is. Az összeolvadt árja és dravida lakosságot hinduknak nevezzük. A dravidákhoz hasonlóan ők is állattenyésztéssel és növénytermesztéssel foglalkoztak.

Uralmuk elején a társadalmi rend alapja a faluközösség, melynek élén nemzetségi törzsi tanácsok, a szamitik álltak. A szamitik vezetői az előljárók, a vispatinok.

Fő közösségi forma a patriarchális család volt, melynek fő jellemzője a nők teljes jogfosztottsága. Ebben az időszakban kezdődött a rabszolgatartás intézménye, ami csak patriarchális jellegű volt, de engedélyezett volt az adós-rabszolgaság is. Ebből a korból valók az egyéni földbirtok első nyomai.

Lassan keleti típusú despotizmus, azaz istenkirályság jött létre. A törzsi rendszerből a gotra-rendszer alakult ki, ami exogám (nemzetségen, vagy csoporton kívüli házasság kötelezettsége) csoportokat jelent. A gotra-rendszeren belül elkülönült a nemzetségi arisztokrácia. Az egyes közösségek élén a vezér, a radzsán állt. Őt ellenőrizték a papok (brahmanok). A leigázott helyi bennszülötteket dászának nevezték.

A nemzetségi társadalom és a közösségek közti függő viszony továbbélése a kaszt-rendszer kialakulásához vezetett. A kasztok teljesen elkülönült csoportok, az egyes kaszton belüliek nem létesíthettek kapcsolatot egy más kaszthoz tartozóval: "Nem vehetett más kaszt-

hoz tartozó lányt feleségül, nem ehetett más kasztbelivel közös asztalnál, és nem ülhetett vele egy kocsiba"¹ Foglalkozását sem változtathatta meg.

A négy alapvető kaszt:

1.) Brahmanok (papok). Feladatuk volt az áldozatok bemutatása, a templomok működésének biztosítása, és mivel tudniuk kellett a védákat (a kor vallási énekeit), amik nem csak az istenek magasztalására szolgáltak, hanem hírmondó szerepük is volt, így a művelődést is elősegítették. Ezekből az énekekből nagyon sokat tudhatunk meg India ókori történetéről, ezért ezekről nevezték el annak korszakait:

- korai védikus kor kr. e. 2000-1500-ig;

- érett védikus kor kr. e. 1500-1300-ig;

- kései védikus kor kr. e. 1300-600-ig

A leghíresebb véda a Rig-véda.

2.) Harcosok (ksatriják) Feladatuk: az uralkodó adományainak fejében állandó háborúskodniuk kellett.

3.) Parasztok, kézművesek (vaisják)

4.) Szolgák (sudrák)

Az első három kasztba tartozók alkották a "kétszer születettek" csoportját, ami a születésük utáni szertartásra utal. A nem árja népeesség egy része nem tartozott egyetlen kasztba sem, ők alkották a páriák csoportját és csak a legkellemetlenebb és legalantasabb munkára alkalmazták őket. "Azt tartották, hogy még a puszta érintésük is szennyez, tehát érinthetetleneknek hívták őket. Nem volt szabad vizet merniük arról a kútról, amelyről az indusok mertek, és ügyelniük kellett, hogy az árnyékuk sem essen indusra: hiszen már az árnyékukat is beszenyenezőnek tartották."²

Kr. e. VI.- sz-ban két állam, Magádhá és Kosala szerezte meg a vezető szerepet. Magádhá fővárosa Rádzsagrha, Kosala fővárosa Sravaszi. Állandóan háborúztak egymással. Magádhá fellendülése a Saisunga-dinasztia ideje alatt jelentős. Az évszázad végén Magádhá meghódítja Kosalát.

A kr. e. 327. évben Nagy Sándor hadserege, hozzávetőlegesen 40000 fő, sikeres csatákat vív, többek között Porosz király ellen, így eléri az Indust és a Pendzsabot. Ezután görög helyőrségek kerülnek India főbb városaiba és ezeken keresztül hellén kulturális hatás kezd érződni Észak-nyugat Indiában.

Kr. e. 321-ben új dinasztia kerül hatalomra. A Maurja-dinasztia alapítója Csandragupta, aki kr.e. 321-297-ig uralkodott. Makedón-ellenes felkelést szervezett, majd 318-ban egyesítette Észak- és Közép-Indiát. Sikeres harcai révén megdöntötte a Nanda-dinasztiát.

A birodalom fénykora Csandragupta unokája, Asóka uralkodására esik (Kr. e. 272-231-ig), aki újraegyesíti Észak- és Közép-Indiát. A hatalom központosítása érdekében bürok-

¹ E. H. Gombrich: Rövid világtörténet fiataloknak (66. old.)

² E. H. Gombrich: Rövid világtörténet fiataloknak (66. old.)

ratikus közigazgatási rendszert hoz létre, tartományokra osztja birodalmát, a tartományok élén a királyi család tagjaival. Uralkodása időszakában óriásit fejlődött a kereskedelem, kapcsolatban álltak Egyiptommal is. Hatalomra lépését követő 8 évig nagyapja nyomdokait követte, de később lemondott a hódításokról, befejezte a háborúkat. Vallási filozófiaként a buddhizmust fogadta el, ezt tette államvallássá, de mindenféle hitet megtűrt birodalmában. Kórházakat létesített, a kemény törvényeken enyhített és buddhista misszionáriusokat küldött szét birodalmában a vallás népszerűsítésére. Alig 50 évvel Asóka halála után, kr. e. 185-ben a Maurja Birodalom szétesett és soha nem támadt fel.

Diodótosz, baktriai kormányzó kr. e. 250 körül önálló államot alapít az ún. greko-baktriai államot. Utódai meghódítják Észak-Indiát.

Kr. e. 200 körül baktriai és párthus törzsek törtek be a birodalom területére és kis hellenisztikus (ógörög műveltséget követő) államokat hoznak létre.

Görög és szkíta nomád törzsek nyomulnak be Észak-Indiába kr.e. 100 körül, megdöntik a greko-baktriai államot és önálló királyságokat hoznak létre. Közülük a legjelentősebbek a kusánok, akik kr. e. 50 körül, Kaniska uralkodása alatt fokozatosan beolvasztják Indiát a Kusán Birodalomba.

India történelmének kr. után 320-tól 535-ig terjedő időszakát klasszikus, görög kultúrát követő kornak nevezzük. Ebben az időben a Gupta-dinasztia volt hatalmon. A birodalmat II. Csandragupta alapította, aki kr. u. 320-335-ig uralkodott. Uralkodása alatt újraegyesítette Észak-Indiát, támogatta a művészeteket, fejlesztette az orvostudományt és a matematikát. Birodalma Bengáliától Afganisztánig terjedt. Utóda, Szamudragupta a "költőkirály" a legnagyobb kiterjedésű birodalmon uralkodott. 465-ben India harcoló királyságokra esik szét.

Az első indiai vallás a brahmanizmus, vagy hinduizmus volt. Az elnevezés a papok kasztjára utal, akik napjaik nagy részét elmélkedéssel töltötték. A hinduizmusban hívők szerint a világot a "világtörvény" irányítja, ezért minden létezőnek változtathatatlan helye van a világban. Ezt az egységet Isten leheletének tartották: "Ez vagy, és ez azt jelenti: Minden amit csak a látsz az állatok meg a növények, valamint embertársaid ugyanazok, mint te: Isten lélegzetének egy-egy lehelete."³ Ezt a törvényt átvonatkoztatták a kasztrendszerre, így azt isteni eredetűnek vélték az emberek, és nem lázadoztak ellene. Természetesen nehéz lett volna úgy élni és dolgozni az alacsonyabb rendűeknek, hogy tudják azt, hogy nem fordulhat jobbra sorsuk, ezért a brahmanok azt hirdették, hogy van reinkarnáció (lélekvándorlás), így ha az egyén erkölcsös életet él, halála után egy magasabb kasztban születhet újjá.

Sorsistenségekben hittek. Főbb isteneik: Brahma, teremtő isten; Visnu fönntartó isten; és Síva a megsemmisítő, újjáteremtő erő.

A kr. e. VI. században, Bimbiszára - a Saisunga dinasztia egyik királya - uralkodása idejében Gautama Sziddhártha, ismertebb nevén Buddha királyfi (563-483) új vallást hozott létre, a buddhizmust (buddha: megvilágosodott). Apja az Észak-kelet indiai Kapillavasztu város uralkodója volt. Fényűző királyi palotában élt, mégsem volt elégedett életével, mivel látta, hogy az emberek nagy része sanyarúságban él és a mulandó élvezeteknek véget vet a szenvedés és a halál. 29 éves korában felhagyott addigi életmódjával és nincstelen vándorrá vált, egész idejét az igazság keresésével töltve.

A kor nagy bölcseinél tanult, de kérdéseikre adott válaszaikat nem találta kielégítőnek. Majd áttért az aszkéta életmódra: több éven át böjtölt és sanyargatta magát, de rájött, hogy ez

³ E. H. Gombrich: Rövid világtörténet fiataloknak (10. fejj.: A "megvilágosodott" és országa, 68. old.)

nem old meg semmit. Így visszatért a normális élethez. Egész éjszakákat töltött elmélkedve, egy ilyen alkalommal, amikor egy fügefá alatt gondolkodott, hirtelen megvilágosult előtte a világ.

Élete másik felében körbeutazta Indiát, hirdetve tanait. Amikor 483-ban meghalt, már ezreket térített meg.

Buddha legfőbb tanításait abban lehet összefoglalni, amit a buddhisták "négy nemes igazság"-nak neveznek:

- "1. az emberi élet lényegében boldogtalan;
2. e boldogtalanság oka az emberi önzés és vágyakozás;
3. az egyén önzésének és vágyakozásának véget lehet vetni, s az ebből következő állapot - amikor minden vágytól és sóvárgástól megszabadulunk - a nirvána (szó szerint "kialvás", "eloltódás");
4. az önzéstől és vágyaktól való megszabadulás módszere az ún. "nemes nyolcas út": a helyes szemlélet, a helyes gondolkodás, a helyes beszéd, a helyes cselekvés, a helyes élet, a helyes törekvés, a helyes vizsgálódás és a helyes elmélyedés."⁴

Asóka király buddhista misszionáriusai által Dél-kelet Ázsiában is terjedt a buddhizmus. Kínába kr. u. 100 körül jutott el. Innen terjedt át kr. u. 552-ben Japánba. Kínában i. sz. 624-től, Japánban 594-től államvallási rangra emelték.

Felhasznált irodalom:

- Jane Chisholm: Világtörténelem kicsiknek és nagyoknak (Novotrade Kiadó, Budapest 1990.)
- Csató-Jemnitz-Gunst-Márkus: Egyetemes történelmi kronológia az őstörténettől 1977-ig (Tankönyvkiadó, Budapest, 1981.)
- Michael H. Hart: 100 híres ember a kezdetektől napjainkig (magyar könyvklub, Budapest 1994.)
- H. Gombrich: Rövid világtörténet fiataloknak (ÁKV-Budapest Kiadó, Budapest 1991.)
- Makkay János: Az indoeurópai népek őstörténete (Gondolat, Budapest 1991.)
- Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára (Akadémiai Kiadó Budapest, 1989.)
- Engel Pál: Világtörténet évszámokban I. kötet 1789-ig (Gondolat, Budapest 1988.)
- Christos Kondeatis: Párhuzamos világtörténet diákoknak az őskortól napjainkig (Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1991.)

1995 decembere

Molnár Csaba

⁴ Michael H.Hart: 100 híres ember (4.: BUDDHA i.e.563-i.e.483, 36. old.)